

моделей було використано домоткане мереживо, шнур, аксесуари з кераміки та деревини. Більшість моделей колекції «Феєрія льону» оздоблено ручною вишивкою техніками, характерними для Полтавщини. Колекцію «Феєрія льону» неодноразово відзначено на фестивалях на конкурсах України.

Стилізація писанкових мотивів здійснили також студенти факультету технологій та дизайну. В результаті стилізації писанкових форм та символів утворилася колекція одягу «Полтавська писанка». На Фестиваль-конкурс писанок, який проходив на Софіївській площі у місті Києві 2017 року, студенти нашого факультету, підготували величезну писанку, розписану за мотивами стародавньої вишивки золотом. Саме цей конкурс надихнув викладачів і студентів факультету технологій та дизайну на створення оригінальної тематичної колекції одягу з писанковими мотивами, притаманними Полтавщині.

Колоритні писанкові орнаменти, характерні для Полтавщини, студентки трансформували в незабутні ескізи жіночих суконь та костюмів колекції. В кожній моделі прослідковується кольорова гама та символіка певної полтавської писанки. Червоні, білі, жовті та зелені полотна, оздоблені аплікацією та розписом по тканині, підкреслюють чарівність та жіночність і, водночас, відображають народні традиції писанкарства. Довершеність композиційному вирішенню костюмів «Полтавська писанка» додають яскраві головні убори та аксесуари, які також виконані в стилі українського національного одягу.

Залученні студентів до стилізації та трансформації етномотивів, фаціального костюму, традиційної колористики сприяє популяризації народної творчості, дослідженню народних традицій, примноженню надбань національної культури, а також формуванню професійних навичок у студентів з художнього моделювання та дизайну одягу.

Перелік використаної літератури

1. Бердник Т. О., Неклюдова Т. П. Дизайн костюма. Ростов-на-Дону : Феникс, 2000. 448 с.
2. Жидких Олена, Тригуб Олена Особливості стилізації та трансформації українських етнічних мотивів при створення сучасного одягу *Наукові записки. Серія : Мистецтвознавство*. 2018. № 1. Вип. 38. С. 270-278.
3. Орлова Н. С. Використання системи евристичних методів у процесі художнього проектування одягу. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Педагогічні науки* : зб. наук. пр. Вип. 3. Бердянськ : БДПУ, 2019. С. 329–336.

УДК 373.5.091.39:614]:005.336.2

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗІ ЗДОРОВОГО ЖИТТЯ

Дорошенко Євгенія Володимирівна
Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка
м. Полтава

Анотація. У статті розглядаються психолого-педагогічні особливості формування в учнів 5-9 класів компетентності зі здорового життя. Аналізуються сутність здоров'язбережувальної компетентності, шляхи мотивації школярів до здорового способу життя та інтерактивні методи формування оздоровчих здібностей учнів на уроках хімії.

Ключові слова: здорове життя, компетентність, формування, методи.

У Новій українській школі головним завданням учителя є не трансляція готових знань учням (знаннєвий підхід), а у формуванні в них ключових компетентностей через діяльність (компетентнісний підхід). Володіння цими компетентностями і визначає якість сучасної освіти.

С. Гончаренко визначає компетентність як сукупність певних знань і вмінь, що необхідні для дієвої професійної діяльності, а саме: вміння проводити аналіз, передбачати наслідки діяльності, використовувати цю інформацію [3]. Це дозволяє дітям розпізнавати, тобто виявляти та вирішувати проблеми, незалежно від характеру їхнього походження та сфери діяльності. Початковий рівень здібностей - це необхідний і достатній рівень активності для мінімальних показників успіху в отриманні результатів. Слід звернути увагу на забезпечення умов, за яких учні можуть сформувати необхідні знання, навички та вміння, підтримувати здоровий спосіб життя та навчитися використовувати ці знання у повсякденному житті.

Більшість авторів серед ключових виділяють здоров'язбережувальну компетентність. Слід подбати про забезпечення умов, що дозволять сформувати у школярів необхідні знання, вміння та навички щодо дотримання здорового способу життя та навчити школярів застосовувати ці знання у повсякденному житті.

Здоров'язбережувальна компетентність - це комплексна характеристика особистості, що включає в себе сукупність ціннісно-семантичних орієнтацій, знань, навичок та вмінь щодо збереження здоров'я, що сприяють формуванню досвіду в ефективних заходах щодо збереження здоров'я в ситуаціях реальності [6].

Отже, головним завданням вчителя є створення умов для здорового розвитку школярів і дати їм знання щодо збереження здоров'я, впроваджуючи в своїй діяльності науково обгрунтовану і достовірну інформацію, тобто застосовувати в своїй діяльності технології та методи, що спрямовані на формування компетентностей зі здорового способу життя.

Головним шляхом вирішення проблеми розвитку й зміцнення здоров'я є формування освітнього середовища, яке має на меті формування додаткових навчальних заходів щодо здорової культури та навичок здорового способу життя. В.А. Сухомлинський був переконаний, що «...турбота про здоров'я дитини – це не просто комплекс санітарно-гігієнічних норм і правил... и не сукупність вимог до режиму дня, харчування, праці, відпочинку. Це, перш за все, турбота про гармонію усіх фізичних та духовних сил, і вінцем цієї гармонії є радість творчості» [5].

В умовах школи мотивація до здорового способу життя прищеплюється в ході систематичної роботи з формування необхідності ведення здорового способу життя, вироблення корисних навичок і умінь, коли дитина виконує будь-які дії автоматично, не замислюючись, тому що так звикла. Учні повинні отримувати задоволення від здорового тіла (заняття спортом, ігри на свіжому повітрі та ін.). Саме це стає вирішальним для відмови від шкідливих звичок. У школярів повинен сформуватися базовий рівень мотивації до здорового і безпечного способу життя, але якщо його не направляти, то воно може залишитися на теоретичному рівні.

Оновлення шкільної хімічної освіти базується на принципах гуманізації, диференціації та індивідуалізації навчання. Знання, отримані внаслідок викладання хімії, стають засобом реалізації людей, адаптації до суспільства, конструктивної соціальної діяльності у житті та є умовою забезпечення гармонійного життя в навколишньому середовищі. З впровадженням особистісно-орієнтованого виховання, цілі та завдання викладання хімії також змінилися: форми, методи та методи навчання повинні забезпечувати набуття життєво важливих здібностей, тобто готувати дітей до їхнього життя та діяльності.

Відповідно до навчальної програми з хімії середньої школи Міністерства освіти і науки України, метою викладання хімії є формування серед учнів розуміння світу та вироблення екологічного стилю мислення й поведінки.

Для ефективного виховання громадян у демократичному суспільстві необхідно впроваджувати інформаційно-комунікаційні технології в навчальний процес, використовувати

інтерактивні методи та технології для підвищення ефективності роботи, розвивати критичне мислення учнів, стимулювати інтерес до предметів та впроваджувати форми та методи, орієнтовані на здібності учнів[4].

Плануючи урок, слід враховувати можливість використання різних технологій. Кожен урок має починатися із психологічної розминки, щоб створити комфортне середовище та дружню атмосферу для учнів. Наступні інтерактивні методи є найбільш ефективними для формування оздоровчих здібностей учнів на уроках хімії:

1. Метод «Мікрофон» – ефективно застосовувати на етапі актуалізації опорних знань учнів чи на етапі закріплення вивченого матеріалу. Тому при вивченні органічних сполук вчителю буде доречно якомога більше задавати питань учням про вплив органічних сполук на здоров'я людини.

2. Метод «Мозковий штурм», що заснований на використанні знань, засвоєних учнями на попередньому уроці. Це вимагає від них коротких, швидких і точних відповідей, включаючи вислуховування ідей без обговорення.

Наприклад, при вивченні теми «Кислоти» (8 кл.):

- Що вивчає наука хімія?
- На які класи поділяють усі речовини?
- На що вказує хімічна формула?
- Які існують типи реакцій?
- Яка класифікація складних речовини?
- Які правила техніки безпеки у хімічній лабораторії?

3. «Метод-прес» – при вивченні нового матеріалу. Необхідно дати відповіді на поставлені питання та аргументувати свої відповіді.

4. «Робота в динамічних групах» – на етапі закріплення нового матеріалу. Найкраще – на цілому уроці узагальнення й систематизації знань. Клас розділяється на 4-5 груп, у кожній з яких є консультант, а інші готуються бути доповідачами. За допомогою «консультантів» група по черзі виконує певні завдання з вивченого матеріалу, потім доповідачі пишуть на дошці схеми і пояснюють їх. Під час проведення підсумкових уроків можна використовувати такі ігри, як КВК або уроки-подорожі. Ефективному розвитку мисленнєвої діяльності школярів допомагають тренувальні ігри, такі як: «Ланцюжок», «Хто швидше», «Хто зайвий», «Вірю – не вірю».

Використання інтерактивних технологій доцільно застосовувати не на усіх уроках. Найголовніше – поєднувати інтерактивне навчання поряд із традиційним. Це сприяє формуванню комунікативних навичок та здоров'язбережувальної компетентності, створення атмосфери, що сприяє співробітництву і доброзичливості, підвищує інтерес учнів до предмета, посилює в них мотивацію здобувати знання самостійно, використовуючи вчителя як консультанта і організатора всього процесу навчання [2].

Тому вивчення неорганічних та органічних речовин слід проводити на більш практичному рівні. Вони потрібні в житті, а отже, можуть формувати життєві навички учнів на уроках хімії. Лабораторні експерименти, практичні роботи та семінари сприяють розвитку пізнавальної діяльності учнів на уроках хімії. Без використання хімічних експериментів неможливо провести якісне навчання хімії в школах.

На додаток до традиційних експериментів, що охоплюють зміст курсу хімії, необхідно впроваджувати методи обробки використаних речовин та повсякденних хімічних речовин, ліків та харчових продуктів у шкільні практичні експерименти, щоб дати можливість учням розвивати ці здібності у повсякденному житті. Плануючи такі експерименти, пріоритет слід віддавати тим, які можна використовувати в повсякденному житті (видаляти плями іржі лимонною кислотою та сіллю; отримувати крохмаль із картоплі; зберігати їжу; використовувати соду як миючий засіб та розпушувач).

Застосування природних експериментів допомагає створювати життєві ситуації, і студенти можуть використовувати ці ситуації для закріплення своїх знань, умінь та здобуття певного життєвого досвіду.

Традиційна система уроків хімії склалася давно. Ураховуючи нароби вчених, вона доповнена здоров'язбережувальними технологіями навчання. Системно використовуються дидактичні одиниці з акцентом на здоров'язбереження. [1].

Учні повинні отримати необхідні знання для формування хімічної культури, яка передбачає використання речовин і матеріалів, які завжди існують навколо людей. Вчителі допомагають школярам зрозуміти, що отримані знання мають для них особисте значення, оскільки хімічні знання потрібні не лише хімікам, медикам та технікам, а й іншим експертам: митці повинні розуміти хімічні властивості пігментів та скульптурних матеріалів; журналісти не мають права допускати необгрунтованих наукових помилок освічених людей у газетах та журнальних публікаціях; косметологи повинні знати, що таке рН-середовище.

Багато питань, що вивчаються в курсі хімії, важливо знати будь-якій людині, тому слід звернути увагу на питання, необхідні для повсякденного життя людини: екологічна хімія: найшкідливіші забруднювачі, можливість їх розкладання або втрати токсичності; хімія у побуті (миючі засоби, засоби гігієни, косметика тощо); хімія харчування (жири, цукор, крохмаль, білки, чай, кава); хімія шкідливих звичок: куріння, алкоголь, наркотики.

Використання знань з хімії (особливо міждисциплінарних) організоване різними способами для пояснення явищ, що спостерігаються у повсякденному житті учнів. Протягом усієї цивілізації хімія завжди була пов'язаною із культурним життям людини завдяки створенню картин, скульптур, нових будівельних матеріалів та технології створення творів мистецтва.

Успішним методологічним прийомом є використання пізнавальних завдань на основі історичної та художньої інформації, використання романів. Робота з історією, мистецтвом та літературою не лише сприяє розширенню кругозору учнів, а й створює хорошу емоційну атмосферу в класі. Крім того, хімічна наука має свій шлях естетичного розвитку - структурну строгість і красу, вражаючі наслідки хімічних реакцій тощо. Учитель заохочує учнів вибирати та використовувати різні способи виконання завдань, використовувати завдання, що дозволяють учням вибирати тип та форму матеріалів (мова, графіка, умовні позначення); забезпечити роздуми: обговорити, які результати, що ні, і які помилки сталися, де і як їх виправити.

Таким чином, за допомогою цього предмета для формування здоров'язбережувальної компетентності можна використовувати сучасні технології, що забезпечення комфортні умови для кожного учня з урахуванням особистості кожної дитини, тим самим мінімізуючи негативні фактори, які можуть загрожувати їх здоров'ю. Вчителі повинні працювати так, щоб навчання дітей у школі не шкодило їхньому здоров'ю та лише підвищувало рівень мотивації до навчання. Зосередження уваги на організації здорового способу життя та підтриманні здорового навчального процесу - це пріоритетне завдання сучасної школи.

Перелік використаної літератури

1. Бойченко Т. Валеологія – мистецтво бути здоровим // Здоров'я та фізична культура. – 2005. - №2 с.1-4
2. Концепція формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя дітей і молоді - Наказ МОН України № 605 від 21.07.2004 р.
3. Професійна освіта: словник : навчальний посібник / Укладач С. У. Гончаренко та ін. ; за ред.. Н. Г. Ничкало. – К. : Вища школа, 2000. – 149 с.
4. Смирнов Н. К. Здоров'язберегаючі освітні технології в сучасній школі. – М. : АПК і ПРО, 2002. – 121с. – С. 44, 63.
5. Сухомлинський В. А. Сердце віддаю дітям [Текст] / В. А. Сухомлинський. Київ, 1969.

6. Рыбина И.Р. Педагогические условия формирования здоровьесберегающей компетентности учащихся на уроке: дис. канд. пед. наук: 13.00.0. Орел, 2011 199 ст. Библиогр.: с.164-177

УДК 373.091.39:614]:005.336.2

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗІ ЗДОРОВОГО ЖИТТЯ

Бондар Ігор Максимович

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка
м. Полтава

Анотація. У статті розглядаються концепції розвитку зрілості особистості, які є переконливими для пояснення та прогнозування формування компетентності здорового життя. Аналізуються розроблені світовою персонологією гуманістичний напрям теорії особистості А. Маслоу та феноменологічний напрям теорії особистості К. Роджерса, а також адаптація, яка включає оволодіння формами поведінки здорового життя.

Ключові слова: методологія, концепція, розвиток особистості, компетентність, здорове життя.

Формування компетентності здорового життя визначається системою ідей, побудов і принципів, які пояснюють організоване певним чином становлення особистості учня, а також прогнозують у часі певні його особистісні зміни. Така система пояснюючих і прогнозуючих взаємозв'язаних ідей, побудов і принципів розглядається нами як методологічний підхід. Оскільки сформованість складових здорового життя визначає зрілість особистості, провідною характеристикою наявних методологічних підходів формування компетентності цього виду ми визначаємо структурні концепції розвитку зрілості особистості, прийняття, обґрунтованість і довіра до яких визначаються відповідністю спостережень за практичним їх здійсненням у закладах освіти тим освітнім поясненням і прогнозам, які впливають із самих теоретичних концепцій.

У методиці дослідження проблеми ми виходимо з відстоюваного Г. Олпортом визнання різних концепцій розвитку зрілості особистості, складності приведення їх до спільного знаменника та пропозиції інтегративного підходу до розуміння складної природи людської зрілості через використання багатьох наявних концепцій розвитку особистості [30]. Тому, пояснення та прогнозування формування компетентності здорового життя здійснено нами за наявними структурними концепціями розвитку зрілості особистості, розробленими світовою персонологією у гуманістичному напрямі теорії особистості А. Маслоу та феноменологічному напрямі теорії особистості К. Роджерса [1].

Гуманістичний напрям у теорії особистості А. Маслоу визначає виявами зрілості людини приналежність і любов, ніжні взаємовідносини між людьми, які ґрунтуються на взаємній повазі, пошані та довірі [1, с. 492]. Своєрідність реалізації людиною свого внутрішнього потенціалу зумовлюється індивідуальним шляхом самовдосконалення та характеризується А. Маслоу такими особистісними виявами самоактуалізації:

- правильне та неупереджене сприйняття реальності, толерантне ставлення до проблем, що не мають однозначних рішень;
- прийняття себе, інших і природи такими, якими вони є;